

מראי מקומות - מועד קטן

ג.

קוצר, שכולל הרבה אופנים של קצירה, משא"כ בצירה, שהוא שייך לענבים דוקא, וצ"ע. ואולי יש לבאר עוד בשי' הרמב"ם ע"פ מש"כ הריטב"א הנ"ל, דמה דאי' בגמ' דבוצר דזומר תולדות ניהו, היינו לולי דכתי' חיובם בקרא, אולם עכשיו שכת' חיובם בקרא, ודאי אבות ניהו, וא"כ אולי י"ל דגם דברי הרמב"ם מתפרשים כן, וצ"ע.

ג. ובצירה בכלל קצירה

העיר החזון איש (שביעית יז, ג), הא לכאו' כל המלאכות האסורות בשביעית הם מלאכות המשביחות את הקרקע, וא"כ, אי"ז דומה לקצירה של שבת כלל, אלא בצירה זו הוי תולדה של נוטע, שע"י הבצירה הוא משביח את הגפן, וא"כ מה שייך לומר דבצירה בכלל קצירה היא. עוד הק', הא באמת לא מצינו איזה קצירה ובצירה שמשביחים את הקרקע. וכ' דלכאו' כפשוטו מה דאסור לקצור ולבצור בשביעית כדרך הקוצרים והבוצרים, אי"ז איסור בהמעשה קצירה, אלא דלקח התבואה, וכו', שלא הי' לו ליקח. אולם צידד החזון איש דאולי אינו כן, אלא דהאיסור הוא בהמעשה קצירה גופא, היכא שקצר כדרך הקוצרין, או מן המשוומר, ולכן שפיר שייך לומר דלגבי המעשה בצירה שהוא תולדה של מעשה קצירה.

ה. למימרא דאהני תולדות מיחייב, אחרנייתא לא מיחייב

הק' בהערות להגרי"ש, ל"ל קרא למעט שאר תולדות מאיסורי שביעית, הרי לבד משבת ויו"ט, לא מצינו אבות ותולדות באיסורי מלאכה, כגון באיסור קצירה קודם הבאת הקרבן עומה, וכגון גזיזת קדשים (ואין הקו' למה צריך קרא, דודאי צריך קרא לאסור זמירה ובצירה, אלא הקו' היא על מה שביארה הגמ' דהפסוק בא למעט שאר תולדות). ותני' דשאני איסורי שביעית משאר איסורי מלאכה, דכיון דאפקי' רחמנא לאיסורו בלשון שביטה כשבת, א"כ שפיר הי' ס"ד לומר שיש לה תולדות כמו שבת, ולכן שפיר הי' צריך קרא למעטם.

וע"ע בשיטה מקובצת בב"ק (ב) בשם המהר"י כ"ץ, שהק' למה צריך קרא לרבות תולדות למלאכות שבת, הא בניזיקין אמרי' מסברא שיש אבות ויש תולדות. ותני' דדוקא בשבת יש הו"א שאין בה תולדות, דכיון דנסמך למשכן, והי' מקום לומר דדוקא מלאכות אלו אסורות, ולכן צריך קרא לרבות שגם בשבת יש תולדות. וא"כ, שפיר יש ליישב קו' הגרי"ש, דמסברא היינו אומרים שיש תולדות לענין שביעית, בלאו קרא למעטם.

ה. החורש בשביעית, וכו'

מה שנקט חורש, כ' בשיטה לר' יחיאל מפריס דהיינו משום שהיא המלאכה הכי חשובה שלא נכתב בתורה לאיסורא לענין שביעית. וע' בריטב"א לעיל (ב: ד"ה חרישה) דנקט דלכ"ע אסור לחורש בשביעית מן התורה, דהא אמרי' דחרישה אסורה בתוס' שביעית, או מקראי או מהלמ"מ, וכ"ש שביעית עצמה (ויש לעי' אם כוונת ר' יחיאל לומר שאיסורו רק מדרבנן, או דאף דאיסורו מן התורה, אולם לא כתי' לאיסורא, דהיינו לא כתי' בי' לאו, וצ"ע).

א. אבות אסור רחמנא, תולדות לא אסור רחמנא

לכאו' יש לבאר, לענין שביעית מה חשיב אב ומה חשיב תולדה. רש"י פי' דמשקה זרעים חשיב לתולדה, לפי שלא הי' במשכן. דהיינו, דס"ל לרש"י דמה שחשיב אבות ותולדות לענין שבת, ג"כ חשיבי אבות ותולדות לענין שביעית. אבל לכאו' ק' לומר כן, שהרי הגמ' בהמשך הביאה מח' אם החורש בשביעית לוקה, וביארה הגמ' דמאן דס"ל דאינו לוקה הוא משום דהתורה גילתה דרך אתולדות של זמירה ובצירה לוקין, אבל בשאר תולדות אין לוקין. ומה שייך תולדות כאן, הא בחורש משתעי, וכ' המהרש"א דמגמ' שם מוכח דגדר של אבות ותולדות לענין שביעית הוא דמה שכתוב בפירוש בתורה לאיסור שביעית הוי אב, ומה דלא כתיב בפירוש הוי תולדה, וכיון דחורש אינו כתיב בהדיא, לא הוי אלא תולדה. וכן ע' ברש"י בשבת (סח. ד"ה אית בי' אבות), שכ' דלגבי שביעית הוי זריעה וקצירה וזמירה ובצירה אבות, משום דכתיבן, וזהו כדברי המהרש"א כאן.

אולם עדיין צ"ע, דהא בריש סוגיין מבואר דקצירה ובצירה תולדות הן, וא"כ איך כ' רש"י בשבת שאבות הן. ועוד, הא לכאו' מבואר בתחלת הסוגיא דבאמת תלוי אבות של שביעית באבות של שבת [דהא זומר ובוצר חשיבי תולדות, אע"ג דכתיבי בהדיא], ובסוף סוגיין מבואר דאינו תלוי. וכ' הריטב"א דרש"י לא גרס זומר ובוצר בריש העמוד, לפי שהם באמת לא חשיבי תולדות, דהא כתיבי בהדיא. אולם הביא עוד שיש מי שבאמת גורס כן, ולשי' זו צ"ל דתולדה היא תולדה של שבת. וביאר הריטב"א שו"ט הגמ' ע"פ שיטתייהו, דאמר' דהני תולדות חייבים, משום דעבדינהו כאבות, הא תולדות אחרות פטורים. (וע"פ דבריו אולי יש לפרש דברי רש"י כאן, דלעולם מה דחשיב תולדות לענין שביעית הוא מה שלא כתי' בפירוש בתורה לענין שביעית, כמבואר בהמשך הגמ' וכמש"כ רש"י בשבת. ומש"כ רש"י בתחלת סוגיין דתולדות הם מה שלא היו במשכן, כוונתו לפרש מה דאי' בתחלת סוגיין דזומר ובוצר תולדות ניהו, דהיינו דתולדות הם לענין שבת, ומ"מ חייבין, ואבות הם, לענין שביעית, כיון דכתיבי בפירוש.)

ב. אבות אסור רחמנא וכו'

הבאנו שי' רש"י והריטב"א בסוגיין, וכנראה דהרמב"ם יש לו שי' אחרת כזה. דכ' הרמב"ם בהל' שבת (א, י) דזומר הוי אב, וזה לכאו' כנגד סוגיין, דמבואר דזומר הוי תולדה. ועוד, בשמיטה ויובל (א, ג) כ' הרמב"ם כדברי הגמ' כאן, דמה שפרט הכתוב זומר ובוצר, היינו משום דתולדות אלו בלבד חייבים, וא"כ נראה דחשיבי להו תולדות לענין שביעית, ולהיפוך מהראשונים הנ"ל. וביאר האגלי טל (זורע ב, ו) דשאני שבת משביעית, דבשבת העיקר הוא מלאכת מחשבת, לשם איזה תכלית הוא עושה המלאכה. וא"כ, י"ל דלגבי שבת, אין שום חילוק בין קוצר לבוצר, שהרי ע"י שניהם נתלש הדבר מגידולו, וזה הי' תכליתו. אבל בשביעית, שאין דין מלאכת מחשבת, בזה אמרי' דכיון דעיקר אופן עשיית מלאכה זו הוא ע"י קצירה, א"כ שפיר י"ל דהאב קוצר והתולדה בוצר (ואף דבוצר ג"כ כתי' בקרא, ומהכ"ת לומר דזה אב וזה תולדה, לכאו' צ"ל דהעיקר הוא